

Rued Langgaard: Symfoni nr. 15 Søstormen (BVN 375)

Kritisk førsteudgave ved Bendt Viinholt Nielsen

Revisionsberetning

Kilder

A. Partitur. Autograf

B. Skitser

A. Partitur. Autograf

Det Kongelige Bibliotek, Rued Langgaards Samling, RLS 31,1. Autograf. Blæk og farvestift (enkelte tilføjelser med blyant).

Titel: ...Søstormen./ *Symfoni Nr. 15 / med Slutningskor til Tekst af Thøger af [!] Larsen / af / Rued Langgaard / Partitur / Instrum. færdig 15 Februar 1949 / 3½ Morgen / [...]*

Overskrifttitel: *Søstørmen*.

Datering s. 1 for oven: *Instr begyndt 11 Febr. 49. Kl. 4 Morgen* - for neden: *komponeret 5/2 49 Kl. 4 Morgen. - 7 Morgen*

Dateret til slut: *København Maj 1937 (Cort Adellersgade)*

På titelbladets bagside et forord uden overskrift, signeret og dateret *15 Februar 1949*.

Påskrift titelbladet for oven: *Herr Kapelmester Grøndahl / med inderlig Tak for d. 17 Marts 1949 fra / og til venlig Erindring om Deres hengivne / Rued Langgård / Ribe 23 Marts 1949*.

På titelbladet for neden påskrift vedr. symfoni nr. 13 og 14.

38 blade, 34 × 25 og 35 × 26 cm; 68 beskrevne sider; paginering: (titelside), (1 upag. side med forord), 1-4, 5a, 5b, 6-30, (5 blanke sider), 1-35, (3 blanke sider)

Papirtype: blad 1-19: *Papier Carpentier No. 122, Système Siestrop, déposé* (22 systemer); blad 20-38: uden fabrikatangivelse (20 systemer).

B. Skitser

Det Kongelige Bibliotek, Rued Langgaards Samling (RLS).

1. Temaudkast til finalen (noteret på 2 systemer). RLS 31,3. Blyant.

Betegnet: *Thema – 29/7 32. Orkester*.

1 blad, 22 × 27 cm; 2 beskrevne sider, upagineret.

Udkastet findes på bladets versoside og omfatter 10 takter svarende til t. 254-263 i en noget afvigende version. Indeholder på samme side og på rectosiden andre temaudkast dateret 1937 og 1938.

2. Skitse til finalen (noteret på 2-4 systemer). RLS 31,4. Blyant; til dels blæk og farvestift.

Betegnet: *Udkast til Nattestormen* og: *Stormnatten*. Dateret ved begyndelsen: *20/5 37 og Maj 1937*

2 blade, 35 × 26 cm; 3 beskrevne sider, upagineret.

3. Skitse til indledende dele (noteret på 2 systemer); ukomplet. RLS 31,2. Blæk.

Titel: ...[flere overstregede titelforslag] / Søstørmen / *Symfoni Nr. 14 / med Slutningskor / af / Rued Langgård / komp. 1937. og 1949. Ribe (Februar) / Delvis Udkast. / skal instrumenteres / [...]*

Betegnet hen over side 1: *Søstormen Symfoni Nr 15 1949*; overskrift: *Stormnat i Ribe Symfoni Nr. 15 med Slutningskor*.

Dateret s. 1 for oven: *Morgen Kl. 4 5/2 49 (efter Morgenturen Kl 3-4.)* - til slut signeret og dateret: *6 Morgen 5 Febr 49 Ribe*

3 blade, 34,5 × 26,5; foliering: (upag. titelblad), 1, 3; blad 2 mangler.

Indhold: t. 1-87 + t. 198-253. Indeholder også bidrag til andre værker.

Redaktionsgrundlag

Udgaven er baseret på den eneste foreliggende fuldstændige kilde til værket, det renskrevne partitur (kilde **A**). Skitserne (**B**) er af præliminær og ufuldstændig karakter og er uden autoritativ kildeværdi. En enkelt redaktionel justering er dog foretaget på basis af supplerende information i kilde **B**.

Retningslinjer for udgaven

Udgiverens tilføjelser og rettelser er typografisk markeret i partituret ved hjælp af skarpe parenteser; tilføjede buer er angivet med brudt streg og bueændringer som en kombination af hel og brudt streg. Orienteringsfortegn i runde parenteser skyldes udgiveren (med en enkelt undtagelse, som er anført i noterne nedenfor). Faste fortegn for klarinet 1-2 er tilføjet af udgiveren. Redaktionelle kommentarer samt oplysninger om forhold, der ikke er typografisk markeret i udgaven, findes i noterne.

Der er foretaget stiltiende komplettering af artikulationstegn i anden-blæserstemmer, i campane-stemmen og i korsatsen: I autografpartituret noterer Langgaard første- og anden-blæserstemmerne i ét system (ligesom i udgaven). De steder, hvor han noterer førstestemmen med opadvendt hals og andenstemmen med halsen nedad, anfører han konsekvent kun ét artikulationstegn, nemlig over systemet. Det er åbenlyst underforstået, at angivelserne i homofone passager gælder begge blæserstemmer, hvorfor manglende angivelser i disse tilfælde er tilføjet i udgaven uden typografisk markering eller note. – Langgaard anvender en tilsvarende notation i campane-stemmen. Klokketonerne $cis^1 - e^1$ er i manuskriptet noteret med halsen op hhv. ned, men martellato-angivelsen er kun anbragt over den øverste tone, selv om den må gælde begge toner (i udgaven noteres de to toner på én hals og med ét martellatotegn). – Endelig findes en tilsvarende notationsmåde i den førstemmige korsats, som i kilden er noteret på to systemer med halse op og ned. Der er generelt kun anbragt ét artikulationstegn ved hvert system, i reglen over T1 og over B1, selv om angivelserne gælder alle fire stemmer. De manglende angivelser (typisk i T2 og B2) er stiltiende tilføjet i udgaven.

Tilføjelse af manglende nodepunkteringer og justering af uegalt anbragte dynamiske angivelser er foretaget uden videre.

Passager, der gentages, er redaktionelt kompletteret (vice versa) og notationsmæssigt egaliseret. Det drejer sig om følgende passager (de i parentes anførte forskelle er bibeholdt i udgaven):

- t. 2-5 = t. 22-25 (første gang *fff*, anden gang *ff*; se desuden nedenfor angående divergerende notationsformer af hovedmotivet t. 2-3)
- t. 130-143 = t. 163-176
- t. 68-86 = t. 144-162, men med en variant af motivet og visse deraf følgende harmoniske ændringer; gensidig komplettering har fundet sted for så vidt angår buer, artikulation og dynamik
- t. 254-260(261) = t. 262-268(269) (marc. i vl 1, t. 254 findes dog ikke i t. 262; fag 1 ikke identisk i t. 260/268)
- t. 270-277 = 278-285 (ob 1 node 4 er i t. 274 + 276 g^2 mod a^2 i t. 282 + 284; vl 2,2 node 2 er i t. 275 + 277 h^1 mod g^1 i t. 283 + 285)
- t. 296-297 = t. 390-391 (orkestersatsen) – RL henviser blot med betegnelsen *come sopra...* til de tidligere takter
- t. 314-327 = t. 392-405 (orkestersatsen) – RL henviser blot med betegnelsen *come sopra...* til de tidligere takter

Finalen rummer desuden utallige næsten-gentagelser af de første otte takter (2+2 og 2+2 takter). Notationen er meget uensartet, hvad angår buer, dynamik og artikulation. I de fleste tilfælde synes der at være tale om arbitrære forskelle eller om udeladelser begrundet med, at en passage skal spilles ”som før”. Notationen er i betydelig grad egaliseret af udgiveren, dog med størst konsekvens inden for følgende, parvis parallelle passager (kildens uensartede brug af *fz* og marc er dog bibeholdt):

- t. 254-257 ~ t. 386-389
- t. 254-261 ~ t. 292-299
- t. 270-277 ~ t. 300-307

Særligt vedrørende symfoniens hovedmotiv

Det må konstateres, at symfoniens hovedmotiv t. 2-3, som gentages seks gange, er uensartet harmoniseret, og at grænsen mellem bevidst variation og tilfældigheder i notationen ikke står klar. Forskellene angår cellostemmen (motivets takt 1, node 1-2) og – et enkelt sted – bratschstemmen (motivets takt 2, node 1). Langgaards vekslende notation, som fremgår af skemaet herunder, er bibeholdt i udgaven. Til orientering anføres også notationen i skitsen (**B3**), som generelt er mangelfuld m.h.t. fortegn, måske fordi Langgaard momentant har tænkt i faste fortegn (3)'er), skønt notationen er uden disse fortegn.

takt	vlc (første t., node 1-2)		vla (anden t., node 1)	
	A	B3	A	B3
2-3	es - d	e - d	as	a
22-23	e - d	e - d	as	a
26-27 (motivet en stor sekund højere)	f - e	f - e	b	h
42-43	es - d	e - d	as	h (a?)
59-60	e - es	e - es	as	a
62-63	es - d	es - d	as	as
111-112	e - d	-	a	-

Noter

takt	stemme	kommentar
1	tutti	node 1: seks steder har RL i manuskriptet skrevet <i>Dis</i> eller <i>Dis!</i> ved første node; jfr. udgiverens forod i partituret.
	campane	RLs note <i>Meget skarpe Klokkelemt af og til</i> flyttet til t. 15
3	vl 2	ces ¹ rettet til enharmonisk h i analogi med t. 23, 43, 60, 63 og 112
5	vl 1	node 3: overflødig ♯ udeladt
6	vl 1	node 2: overflødig ♯ udeladt
39	campane	her utvetydigt i A noteret en oktav dybere end andre steder – måske en fejlnotation?; stemmen er ikke anført i B3
	vl 2	RL skriver <i>som første Violin</i> i t. 36 til og med 38 - det fremgår utvetydigt af notationen, at vl 2 skal ophøre i t. 38, selv om t. 39 er tom
56	vl 1	node 1: overflødig ♯ udeladt
64, 66	tr, cor	dynamikken er uklar i A ; kilde B3 har i t. 64 et tutti- <i>fz</i> (<i>ffz</i> ?) på anden fjerdedel efterfulgt af dim.kile til og med t. 65; redaktionel justering foretaget med skelen hertil
71	ob	<i>f</i> rettet til <i>ff</i> i analogi med fag og t. 147
72	tutti	stort <i>ff</i> tilføjet i A med farvestift midt på siden mellem tr- og vl-systemerne; udeladt
76	vla	node 3: overflødig ♯ udeladt
91	-	<i>Funébre</i> korrigeret til <i>Funebre</i>
101	fag, cor, vl 2	sekstol-angivelser tilføjet af udgiveren i analogi med vl 1 og vl 2
118	vlc	node 5: overflødig ♯ udeladt
126	ob	gentaget <i>p</i> udeladt
130	-	opr. tempobetegnelse <i>Langsomt</i> udstreget i A ; udeladt
136	fl 1	node 1: overflødig ♯ udeladt
140	fl 1	node 1: overflødig ♯ udeladt
	trb 2	buer mgl. i A (noteret med halse ned, trb 1 med halse op)
144	cor 2	bue node 2-3 mgl. i A (noteret med halse ned, cor 1 med halse op)
149	vl 1	node 1: stacc. udeladt i analogi med tr 1 og t. 73
150	tutti	stort <i>ff</i> tilføjet i A med farvestift midt på siden mellem tr- og timp-systemerne; udeladt

151	ob 2 vl 2	bue node 2-3 mgl. i A (noteret med halse ned, ob 1 med halse op) node 2: fejlbragt $\flat$ udeladt i analogi med unison ob og cl og i analogi med t. 75
152	vla	node 3: overflødig $\flat$ udeladt
153	fag	node 1: overflødig $\flat$ udeladt
154	timp	bue til t. 155 udeladt i analogi med t. 78 (sideskift i A mellem t. 154 og 155)
162	fag	f-nøgle tilføjet redaktionelt, idet t. 155 i A er noteret i c-nøgle (i udgaven i f-nøgle); efterfølgende skift til f-nøgle (inden t. 163) mgl. i A
169	cl 1	node 1: overflødig ekstra $\flat$ udeladt
173	cb 1	buer mgl. i A (noteret med halse op, cb 2 med halse ned)
184	vl 1	ekstra <i>p</i> tilføjet med farvestift i A ; udeladt
190	vl 1	uegalt anbragt kile i A fra t. 190 node 3 og ind i t. 191 justeret i analogi med t. 186
192	vla	node 1: overflødig $\flat$ udeladt
201	fag 1	node 1: overflødig $\flat$ udeladt
204	vla	overflødig <i>divisi</i> udeladt
213	-	<i>funébre</i> rettet til <i>funebre</i>
254	-	A har overskriften <i>Finale med Slutningskor. Tekst af Thøger Larsen</i>
	-	gentaget taktangivelse (alla breve) udeladt
257	timp	bue fra node 1 til t. 258 node 1 udeladt i analogi med t. 265, 273, 281 m.fl.
258	tutti	RL skriver tydeligvis stacc. som en streg i denne og tilsvarende takter i A ; udgiveren har opfattet det som staccatissimo i modsætning til fl og ob t. 255 og ob 1 og cl t. 257, hvor stacc. har tydelig form som en prik
	fl	gentaget <i>f</i> i taktens begyndelse (efter bladvending i A) udeladt
	tr, trb 1-2	node 2: gentaget <i>f</i> udeladt
259	ob 2, cl 2	bue node 1-2 udeladt i analogi med fl 2, cor 2 og t. 267, 269 m.fl.
260	fag, cor, tr, trb,	
	tuba	<i>f</i> i taktens begyndelse udeladt i analogi med øvrige stemmer og t. 268
265	picc	node 1: <i>a2</i> udeladt (notationsfejl)
	vlc 1	node 1: <i>fz</i> udeladt og erstattet med redaktionelt tilføjet marc. i analogi med fag
267	cor 2	bue node 1-2 udeladt i analogi med fl, ob, cl og t. 259
269	cl 2	node 2: b^1 rettet til d^2 i analogi med t. 259, 261, 267, 297
272, 280	fl	overflødig <i>a2 sempre</i> udeladt
272	cl 1	bue fra node 1 til t. 273, men uden endepunkt i denne, udeladt i analogi med ob og t. 280
273	cb	<i>d</i> tilføjet i analogi med t. 281 og 289
290	trb 2	fejlanbragt (ikke slettet?) fjerdedelspause på anden fjerdedel udeladt
296	picc, fl	node 1: gentaget <i>ff</i> udeladt
297	fl 2, ob 2, cl 2,	
	cor 2	bue node 1-2 udeladt i analogi med t. 259 og 299
299	fag, vcl, cb	node 2: ($\flat$) ved trillen skyldes RL (A)
302	fl	overflødig <i>a2</i> udeladt
304	cb	A har <i>colla cello</i> i takten, men udgiveren har ikke taget dette efterretteligt ved node 1, som i stedet er anført i analogi med t. 274 og 282
305, 307	vlc, cb	node 2: gentaget <i>ff</i> udeladt (marc. tilføjet i analogi med <i>fz</i> i t. 275 og 277)
307	TTBB	tekst: <i>det</i> rettet til <i>Det</i> i overensst. med digtets publicerede form
308, 310	trb 3, tuba	marc. redaktionelt tilføjet i analogi med t. 300 og 302
313	trb 1-2, vlc, cb	node 5: overflødig $\flat$ udeladt
	B2	tekst: til sidst i takten (efter <i>Orgelbarok</i>) er anført et og uden node; udeladt
324	cb 1	<i>c</i> tilføjet i analogi med t. 310, 323 og 325
326	trb 3, tuba	node 1: stemmerne er i A noteret i samme system, og det uklart hvorvidt node 1 skal spilles af trb 3 eller tuba eller evt. begge instrumenter
331	TTBB	tekst: <i>klem</i> rettet til <i>Klem</i> i overensst. med digtets publicerede form

341, 343	B1	node 1: overflødig $\flat$ udeladt
343	vla 1	node 1: overflødig $\flat$ udeladt
354	BBar solo	A har <i>vildt</i> ; redaktionelt oversat til <i>feroce</i>
358	fl	node 1: punktering udeladt (notationsfejl)
365	timp	node 1: umensureret tremmolo ændret til tr
375	TTBB	tekst: orddelelingen <i>gnis-ter</i> i A rettet til <i>gni-ster</i>
377, 379	timp	node 1: umensureret tremmolo ændret til tr
378, 380	cor	overflødig <i>a2</i> udeladt
383	tr	overflødig <i>a2</i> udeladt
390	vl 1	<i>f</i> rettet til <i>ff</i> i analogi med øvrige strygere og t. 296
391	TTBB	node 3: overflødig (umotiveret) <i>ff</i> udeladt
396-401	TTBB	tekst: teksten var opr.: <i>gale af lyst til en Himmelfart med de usalige Storme</i> (skrevet over korsatsen i A); RL har senere (under korsatsen) tilføjet: <i>med de usalige Storme gale af Lyst til en Himmelfart!</i> ; i t. 396-397 er den opr. tekst overstreget, men i t. 398-401 (efter bladvending i A) står teksterne parallelt som om tenorstemmerne skal synge <i>med de usalige Storme</i> , mens basserne synger <i>gale af Lyst til en Himmelfart!</i> ; det forekommer dog mest sandsynligt, at en forglemmelse er skyld i, at den opr. tekst ikke er overstreget t. 398-401, hvorfor udgaven kun anfører den senest tilføjede tekst i alle fire stemmer
397	B2	node 1: rettet fra $\flat$ til $\flat$, idet teksten opr. (jfr. note ovf.) var <i>Himmelfart</i> (tre stavelser), men er ændret til <i>Storme</i> (2 stavelser) uden at noderne samtidig er rettet
400	T1, B1, B2	node 1-2: rettet fra $\flat$ til $\flat$ i analogi med T1, idet teksten opr. (jfr. note til t. 396-401 ovf.) var <i>Stor-</i> (én stavelse), men er rettet til <i>Him-mel-</i> (to stavelser) uden at noderne samtidig er ændret
400-401, 404-406	TTBB	tekst: ordene <i>Himmelfart!</i> og <i>en Himmelfart!</i> er understreget af RL i A ; understregningen medtaget
404	tutti	takten er for orkestersatsens vedkommende en gentagelse af t. 326 med styrkegraden <i>f</i> ; i t. 404 skal styrken dog næppe nedsættes fra <i>ff</i> til <i>f</i> ; derfor udeladt

BVN, rev. 4.4.2008

Nodeudgavens kolofon:

Rued Langgaard: Symfoni nr. 15 "Søstormen" (BVN 375)
© 2003 Edition SAMFUNDET, Copenhagen.

BVN- numre refererer til Bendt Viinholt Nielsen: *Rued Langgaards Kompositioner. Annoteret værktørfortegnelse*. Odense Universitetsforlag, 1991.

Hovedredaktør for Rued Langgaard Udgiven på Edition Samfundet: Bendt Viinholt Nielsen.
Redaktionsassistent på nærværende udgivelse: Mike Cholewa.
Klaverpartitur til finalen udarbejdet af Ole Ugilt Jensen.

Rued Langgaard Udgiven er etableret med støtte fra Carlsbergfondet.
Den her foreliggende udgivelse er støttet af Langgaard-Fonden, Augustinus Fonden, Beckett-Fonden, Gangstedfonden og Carlsbergfondet.

Spilletid: ca. 16 minutter.